

profundo

ONDERZOEK & ADVIES

jaarverslag 2014

Eerlijke Bankwijzer

Meer transparantie banken nodig

Eind 2014 maakte de Eerlijke Bankwijzer na vijf jaar de balans op. In dit project werken Oxfam Novib, Milieudefensie, Amnesty International, de Dierenbescherming, PAX en FNV samen om de Nederlandse banken tot duurzamer handelen te inspireren.

Jaarlijks laat de Eerlijke Bankwijzer door Profundo het investeringsbeleid beoordelen van de tien grootste banken ten aanzien van tien duurzaamheidsthema's (zoals klimaat, mensenrechten, corruptie en natuur) en negen gevoelige sectoren (zoals mijnbouw, landbouw en de maakindustrie). In vijf jaar werden 165 meetbare aanscherpingen van het beleid van deze banken vastgesteld, maar ten aanzien van thema's als klimaat, dierenwelzijn, belasting-

ontwikking en woningbouw schieten veel banken nog steeds zwaar tekort.

Een goed beleid alleen is bovendien niet genoeg. Daarom voert Profundo jaarlijks twee praktijkonderzoeken uit naar de manieren waarop de banken hun financiële invloed aanwenden, bijvoorbeeld door bedrijven die niet aan duurzaamheidsstandaarden voldoen leningen te ontzeggen of aan voorwaarden in leencontracten te binden. Wat banken doen kunnen hun klanten nog steeds onvoldoende controleren omdat de banken over veel van hun investeringen nauwelijks informatie verschaffen. Het praktijkonderzoek transparantie toonde duidelijk aan dat de meeste banken nog veel moeten doen om aan de transparantierichtlijnen

van het Global Reporting Initiative (GRI) te voldoen.

Hopelijk helpt de toenemende druk vanuit de politiek hierbij een handje. In december, bij de aanbidding van een brochure over vijf jaar Eerlijke Bankwijzer, zei minister Ploumen van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingsamenwerking dat er binnen twee jaar een convenant over Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen voor de financiële sector moet liggen. Even later kreeg ze bijval van haar collega Dijsselbloem van Financiën: "Als het kan, doen we het sneller. Als het convenant er niet komt of er onvoldoende voortgang is, dan zijn we bereid om in wetgeving strengere normen te stellen."

En SP-Kamerlid Arnold Merkies

schreef - door de Eerlijke Bankwijzer geïnspireerd - een initiatiefnota over duurzaam bankieren. Hij doet 11 concrete voorstellen voor de sector, waaronder meer transparantie over investeringen,

het publiceren van een uitsluitingslijst, het fiscaal stimuleren van duurzame investeringen en een informatierecht voor spaarders.

Minister Lillianne Ploumen ontvangt de brochure over 5 jaar Eerlijke Bankwijzer van directeur Farah Karimi van Oxfam Novib

Fair Finance Guides

Overall banken vergelijken en stimuleren

In navolging van de Nederlandse Eerlijke Bankwijzer gaan in zeker zes andere landen Fair Finance Guides (FFG) van start.

In ieder land beoordeelt een coalitie van maatschappelijke organisaties de kwaliteit van het investeringsbeleid van de grootste banken voor belangrijke duurzaamheidsthema's, zoals natuur, mensenrechten, klimaat en corruptie. Profundo ontwikkelt de beoordelingsmethodiek van de Eerlijke Bankwijzer verder, traint de coalities in de toepassing ervan

en zorgt voor kwaliteitscontrole. In december werd de Japanse FFG gepresenteerd, in januari 2015 volgde de Zweedse FFG. Begin 2015 zullen ook in Frankrijk, België, Brazilië en Indonesië vergelijkbare websites worden gelanceerd. Ook in andere landen zijn FFG's in ontwikkeling, zodat bankklanten in steeds meer landen banken kunnen aansporen om duurzamer te investeren - gebruik makend van dezelfde methodologie.

Lancering Guia dos Bancos Responsáveis, de Braziliaanse Fair Finance Guide, februari 2015

Koolstofbubbel

Investeren in steenkool verstandig?

Ondanks de hoge uitstoot van broeikasgassen zal ook de komende decennia het kolengestookte vermogen nog sterk verder groeien. Dit is alleen mogelijk dankzij de investeringen van banken en beleggers in kolenmijnen en -centrales.

Uit onderzoek voor Urgewald en BankTrack blijkt dat 92 internationale banken sinds 2005, toen het Kyoto-protocol in werking trad, voor € 373 miljard in de 65 grootste kolenmijnbouwbedrijven en exploitanten van kolencentrales investeerden. 2013 was een re-

cordjaar, met € 66 miljard aan nieuwe bankfinancieringen voor de kolenindustrie. De Amerikaanse banken JP Morgan Chase en Citi en de Britse bank RBS zijn de belangrijkste financiers.

Een mondiale overstap op duurzame energie is op den duur echter onvermijdelijk en kan worden bespoedigd door een nieuw internationaal klimaatakkoord. Onontgonnen voorraden van fossiele brandstoffen - waar veel energiebedrijven hun marktwaarde aan ontleen - zullen dan waardeloos worden. Steeds meer banken en beleggers realiseren

Chain Reaction Research

Negeren duurzaamheid creëert financiële risico's

Wanneer een palmoliebedrijf verantwoordelijk is voor ontbossing, ontwikkeling van veengronden of sociale conflicten, overtreedt het daarmee steeds vaker regels of beleid van overheden, afnemers of banken.

Dat kan ertoe leiden dat het bedrijf boetes krijgt opgelegd, concessies kwijt raakt, klanten verliest of moeilijker financiering kan krijgen. Daarmee kunnen duurzaamheidsrisico's dus ook financiële risico's creëren.

Aan welke risico's beleggers en financiers van palmoliebedrijven worden blootgesteld onderzoekt Profundo samen met Aidenvironment en Climate Advisers in het Chain Reaction Research (CRR) project. Door middel van veldonderzoek, analyse van satellietbeelden en andere bronnen stelt

CRR vast of een palmoliebedrijf duurzaamheidsproblemen creëert en voor welke plantages dit geldt. Vervolgens stelt CRR mogelijke scenario's op waaraan het bedrijf blootgesteld kan worden. Met behulp van een financieel model analyseert CRR ook de mogelijke gevolgen voor de financiële kengetallen van het bedrijf, waarmee de risico's voor diens aandeelhouders en kredietverstrekkingen worden gekwantificeerd. CRR publiceerde inmiddels vier

rapporten over palmoliebedrijven, vaak voorafgaand aan een beursgang, die goed werden ontvangen door beleggers en banken. Aangespoord door vragen van hun financiers, hebben enkele bedrijven inmiddels stappen genomen om hun duurzaamheidsproblemen aan te pakken. In 2015 zal CRR meer bedrijfsanalyses publiceren en onderzoeken of de aanpak verbreed kan worden naar andere sectoren.

Belastingontwijking

Banken nog te goed van vertrouwen

De meeste Nederlandse banken hebben vestigingen in belastingparadijzen of verlenen diensten aan brievenbusmaatschappijen die bedrijven daar hebben opgezet. Zeven van hen zijn niet duidelijk genoeg over de maatregelen die zij nemen om bij die activiteiten belastingontwijking te voorkomen.

Internationaal groeit het besef dat ontwikkelingslanden door belastingontwijking miljarden aan inkomsten mislopen, die zij dringend nodig hebben voor bijvoorbeeld gezondheidszorg, onderwijs en de stimulering van hun economie. Bankreageren daarop met strengere belastingregels voor zichzelf en hun klanten, maar

blijven vaak te goed van vertrouwen dat hun klanten die regels ook naleven. Dat bleek uit Profundo-onderzoek voor de Eerlijke Bankwijzer.

ABN Amro, ING en Rabobank gaven bijvoorbeeld leningen aan de Russische oliehandelaar Gunvor, die met belastingontwijking en corruptie in verband wordt gebracht en volgens de Amerikaanse overheid deels in handen is van Poetin zelf. De banken lijken dit nauwelijks onderzocht te hebben. Deze conclusie werd in februari 2015 door toezichthouder DNB onderschreven in een pittige brief aan ABN Amro: "De signalen over corruptie die al jaren rond deze klant hangen, zijn slechts gedeeltelijk opgepakt en geanalyseerd".

Overheden

Voor overheidsorganisaties en onderzoeksinstituten kan Profundo:

- Markten en sectoren analyseren om beleidsopties te identificeren
- De rol van financiële instellingen bij beleidsthema's analyseren
- Beleid en financiële instrumenten evalueren

NGO-training

Hoe roep je financiers ter verantwoording?

Palmolie wordt op grote schaal gebruikt voor voedingsmiddelen, verzorgingsproducten en biodiesel. Om in die vraag te voorzien, kappen plantagebedrijven uitgestrekte bosgebieden in Indonesië en creëren zij honderden conflicten met lokale gemeenschappen wiens landbouwgrond wordt afgenomen.

Lokale organisaties die de bedrijven ter verantwoording roepen krijgen vaak geen antwoord en worden soms vervolgd. Als alternatief zouden zij de binnen- en buitenlandse banken en beleggers, die een belangrijke spelen bij de financiering van olieplantages, aan kunnen spreken. Maar hoe doe je dat op een effectieve manier?

Welke argumenten slaan aan en hoe voer je de druk op? Over deze vragen ontwikkelde Profundo samen met TuK Indonesia een training hierover voor lokale organisaties.

De training werd in Centraal Sulawesi en in Bengkulu (Sumatra) gegeven, met steun van enkele internationale organisaties.

NGO training in Centraal Sulawesi (foto: Brihannala Morgan)

Handelsketens

Nederland haalt sojadoelstelling niet

In 2013 was slechts een kwart van de 2,4 miljoen ton soja die Nederland gebruikt - voornamelijk als veevoer - gecertificeerd. Het Nederlandse doel van 100% verantwoord sojagebruik in 2015 lijkt niet gehaald te gaan worden.

Dit blijkt uit de Sojabarometer 2013 die Profundo schreef voor de Nederlandse Sojacoalitie, waarin acht ontwikkelings- en milieuorganisaties samenwerken. De zuivelsector blijkt zijn afspraken na te komen, maar de varkens- en pluimveesectoren schieten tekort.

Dat is verontrustend omdat de teelt van soja in veel Latijns Amerikaanse landen leidt tot conflicten met lokale bewoners over landbouwgrond, ontbossing, verlies van wetlands, klimaatverandering, milieuproblemen door pesticidegebruik en druk op de voedselzekerheid.

Voor verschillende opdrachtgevers onderzocht Profundo in 2014 verder onder meer internationale handelsketens voor tonijn, rubber, goud, garnalen, hout en runderleer.

Controversiële wapens

Investerings steeds meer omstreden

Een clusterbom verspreidt een groot aantal submunitieën over een groot gebied, wat vaak veel burgerslachtoffers kost. Aangezien niet alle submunitieën meteen ontploffen, vallen er wereldwijd jaarlijks nog 15 tot 20 duizend doden en gewonden in gebieden waar conflicten reeds zijn beëindigd.

In augustus 2010 is het Verdrag inzake Clustermunitie in werking getreden, dat alle gebruik, doorvoer, opslag en productie van clustermunitie verbiedt. In verschillende landen, waaronder Nederland, zijn investeringen in producenten van clustermunitie inmiddels ook verboden. Toch identificeerde Profundo in een onderzoek voor PAX nog 151 financiële instellingen uit onder meer de VS, China, Japan en Singapore die bij elkaar tussen juni 2011 en september 2014 voor 27 miljard dollar investeerden in zeven producenten van clustermunitie. Een

totaal van 36 financiële instellingen, waarvan 19 uit Nederland, werden vermeld in de Hall of Fame omdat hun beleid op geen enkele manier investeringen in clustermunitie mogelijk maakt.

Ook deed Profundo onderzoek voor PAX naar investeringen in bedrijven die kernwapens maken en onderhouden, afkomstig uit de VS, Engeland, Frankrijk, India en China. 411 financiële instellingen uit tal van landen blijken 402 miljard dollar in deze bedrijven geïnvesteerd te hebben. Politiek groeit inmiddels wereldwijd de steun voor een verdrag dat kernwapens verbiedt. "De financiële sector kan deze ontwikkelingen niet negeren en moet haar investeringen in de kernwapenindustrie onmiddellijk terugtrekken", vindt PAX. Inmiddels sluiten acht financiële instellingen, waarvan 5 uit Nederland, investeringen in kernwapens volledig uit.

Clustermunitie. Foto: Stefano Chiolo (PAX)

Beleggers

Voor institutionele beleggers kan Profundo:

- Verantwoord beleggingsbeleid ontwikkelen
- Beleggingsportefeuilles op duurzaamheidsrisico's doorlichten
- Over verschillende instrumenten voor verantwoord beleggen advies geven
- Dienstverleners, zoals fondsbeheerders en research providers, selecteren
- Duurzame beleggingsmogelijkheden (impact investing) identificeren en beoordelen

Visserij

Banken negeren duurzame visvangst

Voor WWF International onderzocht Profundo de 25 belangrijkste banken van de 60 grootste visserijbedrijven wereldwijd. Slechts twee banken bleken een visserijbeleid te hebben, waarvan er maar één van zijn klanten verlangt dat zij door de Marine Stewardship Council (MSC) gecertificeerd worden voor duurzame visvangst. De visserijsector krijgt van banken geen prioriteit omdat er minder geld in omgaat

dan in andere sectoren. Dit ondanks de grote impact die niet-duurzame visvangst heeft op de mariene biodiversiteit - al wilden sommige banken na dit onderzoek wel met WWF in gesprek.

Voor Greenpeace International deed Profundo onderzoek naar Spaanse tonijnvisserij, terwijl voor Greenpeace Nederland de subsidies aan drie grote pelagische visserijbedrijven werden onderzocht.

NGO's

Voor maatschappelijke organisaties (NGO's) kan Profundo:

- De betrokkenheid van financiële instellingen bij bedrijven en thema's onderzoeken
- Investerings, handelsketens en belastingontwijking analyseren
- Investeringsbeleid van financiële instellingen beoordelen
- MVO-profielen van bedrijven opstellen
- Strategisch advies en trainingen geven
- Overheidsbeleid evalueren en lobbyvoorstellen formuleren

Overheidsbeleid

Landroof en wegeaanleg in tropisch bos

Opties om duurzaamheidscriteria in de Europese financiële regelgeving op te nemen om landroof tegen te gaan verkenne Profundo voor FERN, Global Witness en Friends of the Earth Europe. Met de uitkomsten wordt een concrete lobbystrategie ontwikkeld.

Ook voor andere maatschappelij-

ke organisaties deed Profundo in 2014 veel onderzoek naar de financiering van bedrijven die zich aan landroof schuldig maken. Zo werd onder meer de betrokkenheid van Amerikaanse, Duitse, Australische en Zwitserse banken onderzocht.

Verder deed Profundo onderzoek voor het Roads Free Initiative van

Europarlementariër Kriton Arsenis naar overheidsfinanciering en -beleid voor de aanleg van wegen door de tropische bossen van Afrika, Azië en Latijns Amerika. En voor Greenpeace bracht Profundo overheidsbeleid en -financiering voor de landbouwsector in Europa in kaart.

Tweede Kamer

Profundo stimuleert parlementair debat

Onderzoeken van Profundo werden ook in 2014 regelmatig besproken in de Tweede Kamer. Vijfmaal stelden Kamerleden schriftelijke vragen over deze onderzoeken, die ook tot twee aangenomen moties, een initiatiefnota en vijf brieven van bewindspersonen leidden.

In een door de SP ingediende motie vroeg de Kamer om een kabinetsvoorstel voor niet-vrijblijvende afspraken met de financiële sector om landroof tegen te gaan, naar aanleiding van Profundo-onderzoek voor Oxfam Novib en Milieudefensie hiernaar. En een motie van de Partij voor de Dieren (PvdD) zorgt ervoor dat het ministerie van Financiën nu ethische criteria gaat stellen bij de aanbesteding voor een nieuwe huisbankier van het Rijk. Onderzoek van Profundo voor de PvdD had namelijk aangetoond dat de huidige huisbankier, de Britse bank RBS, slecht scoort op de criteria die de Eerlijke Bank-

wijzer hanteert.

De PvdA stelde tweemaal Kamervragen over misstanden bij de bouw van voetbalstadions en de aanleg van infrastructuur in Brazilië en Qatar, waar Profundo voor de FNV onderzoek naar deed. De PvdD stelde vragen over de investeringen van pensioenfondsen in legbatterijen en megastallen in het buitenland, die Profundo voor Wakker Dier in kaart bracht.

De SP vroeg de regering - naar aanleiding van Profundo-onderzoek - over de rol van ontwikkelingsbank FMO bij een omstreden stuwdamproject in

Honduras en over de beleggingen van verzekeraars in de farmaceutische sector.

Verder werd minister Dijsselbloem door GroenLinks gevraagd om De Nederlandsche Bank te laten kijken naar de kwetsbaarheid van de Nederlandse financiële sector voor een CO2-bubbel. Ook vroeg de Kamer een schriftelijke reactie van Dijsselbloem op het EB-onderzoek over de betrokkenheid van banken bij belastingontwijking. De minister gaf daarin aan het grotendeels met de aanbevelingen van het rapport eens te zijn.

Actie van Partij voor de Dieren bij RBS. (foto: Menno Herstel)

Verzekeraars

Te weinig aandacht voor toegang tot medicijnen

Door hun beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties zijn levensverzekeraars belangrijke financiers van bedrijven over de hele wereld. Sinds eind 2013 probeert de Eerlijke Verzekeringwijzer, opgezet door de organisaties die ook in de Eerlijke Bankwijzer samenwerken, de grootste tien verzekeraars tot een duurzamer beleggingsbeleid te stimuleren.

Uit onderzoek van Profundo bleek in 2014 dat drie verzekeraars - Vivat, Achmea en ASR - actief hun beleggingsbeleid aanscherpen, onder meer op het gebied van be-

lastingen, arbeidsrechten en natuur. De grote buitenlandse verzekeraars die in Nederland actief zijn - Allianz, Generali en Legal & General - blijven hier duidelijk bij achter.

Ook onderzocht Profundo de mate waarin verzekeraars de toegang van armen tot medicijnen laten meewegen bij hun beleggingen. De Access to Medicine index brengt jaarlijks in kaart wat farmaceutische bedrijven doen om de toegang van het armste deel van de wereldbevolking tot medicijnen te verbeteren, bijvoorbeeld door patenten vrij te

geven of door onderzoek naar tropische ziekten. Hoewel alle verzekeraars dit belangrijk zeggen te vinden, bleek geen van hen aantoonbaar meer te investeren in bedrijven die beter scoren op de AtM index. Ook brengen zij het onderwerp nauwelijks naar voren in de gesprekken die ze met farmaceuten voeren. Met hun financiële invloed zouden verzekeraars veel meer kunnen doen om de gezondheid van het armste deel van de wereldbevolking te verbeteren.